

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

18. An licitum sit indicere bellum hæreticis propter solam hæsim, nisi ab
Ecclesia declarentur hæretici? Ex p. 6. t. 4. r. 19.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

verbum Dei sine vi ac fraude volentibus audire iure possemus eorum violentiam etiam armis propulsare; & bello si opus esset, illato acriter coercere: quia omnino semper manet ius integrum Ecclesie ad prædicandum in quolibet Regno, & defendendum innocentes, ut sic dicam, id est, particulares personas, quæ voluerint audire verbum, & ita nulla sit in tali casu coactio ad audiendam fidem, sed solum ad non impediendam Evangelij prædicationem, nec eos, qui voluntarie illud audire voluerint.

4. Dicendum est igitur cum Bañez in 2. 2. q. 10. articulo 10. Infideles iure compelli, ne vilo modo Christi fidem impediatur. Et ex hoc sequi, quod si Nuncius Evangelij perueniat ad externas & barbaras nationes, & impediatur prædicare populis à Principibus illarum nationum: tunc potest Princeps Christianus, ut Minister Pontificis, debellare illos Principes, ne impediatur Prædicatore: hoc enim non est compellere ad audiendum, sed defendere innocentes, quosdam quidem ad prædicandum ius habentes, quosdam verò, quia ius habent ad audiendum, si velint.

Vide etiam Molin. tom. 1. tract. 2. disput. 105. Salarium in 2. 2. tom. 1. tract. de Dominio quest. 3. articulo 1. & alios quos citat & sequitur eruditissimus Solorzanus de Indiarum iure lib. 2. cap. 20. per totum.

5. Et ad confirmationem omnium supradictorum, non desinam hic etiam apponere verba Reginaldi tom. 2. lib. 21. cap. 8. num. 94. ubi sic ait. Sex sunt casus, quibus licitum est inferre bellum infidelibus, non quidem ob solam infidelitatem, sed ob aliquam circumstantiam ei annexam. Primus est, quando infideles possident terras, quæ olim erant Christianorum; quo titulo Christiani inferunt bellum Turcis. Secundus, quando infideles inferunt iniurias Christianis, ut ipsi Turcæ solent. Tertius, quando adducant Christianos à vera Religione, quæ causa assignatur in Deuteronomio locis citatis. Quartus, quando infideles impediunt liberam prædicationem Evangelij. Potest enim tunc illis inferri bellum auctoritate Ecclesie, quæ cum à Christo potestatem acceperit prædicandi Evangelium per totum orbem Terrarum *Matth. ultim. & Marc. ultim.* is qui prædicationem huiusmodi impedit, inferat Ecclesie iniuriam, quam bello propulsare potest. Qua de re pluribus Victoria *Relect. de Indis sect. 3. n. 9. & aliquot sequent.* Qua in re immorari non est necessarium ad nostrum institutum. Quintus casus, quando infideles, qui Principi Christiano subsunt, leges ipsis ab eo præscriptas legi naturæ consentaneas observare nolunt. Sextus, quando Princeps infidelis nulli fidei subditis committit peccata, quæ non tantum sunt contra Deum, sed etiam contra proximum. Tunc enim Princeps Christianus potest ei bellum indidere, si admonitus nolit desistere. Hucque Reginaldus.

RESOL. XVII.

An licite indicatur bellum Infidelibus ex titulo donationis obtenta à Pontifice de eorum Provinciis? Ex p. 6. tr. 4. Ref. 18.

§. 1. **N**egativam sententiam mordicus tenet novissime Ioannes Gryphanius *tract. de infidelibus, cap. 24. num. 59. & sequent.* qui invehitur in donationem factam ab Alexandro sexto Regibus nostris Hispaniarum de orbe novo. Probat hanc suam sententiam: quia si illæ insulæ erant occupatæ, & suis cultoribus inhabitatæ, non poterat ipsis dominium,

imperium, ac libertas, aliæque quæ habentur in eis, non præcedente ratione aliqua, sine insigni iniuria adimi, *leg. id quod nostrum, de regul. iur. supra c. 22.* quia donatio de alieno esset *leg. 14. Cod. de donationibus.* quæ furti speciem sapit. *Gloss. in leg. 1. Cod. de adversus venditorem, leg. si pignori, de iur. cap. 1. 14. quest. 5. per tot.* Quod in proverbium transit de alieno corio latas corrigias facere. *Neuz. lib. 1. Sylvarum, num. 128.* Multò minus ex aliena iniuria aliquid deducunt est. Ne quod detur quidem, gratum esse debent potest; quod cum qui det, ubi vellet ablatum esse sciat, ait *Liuius lib. 5. Decad. 5. in fine.* Qui enim nocent aliis, ut in alios liberales sint, in eadem iniuria iustitia, ut in suam rem aliena convertant. *Cicero 1. Officior. num. 9.* Ipse Papa in *cap. 26. extra de decore, talem constituit regulam, quod nulli liceat aliena concedere præter domini voluntatem. Eodem ego ipse quoque uti de buera argument leg. 1. quod quisque iuris.* Et pati legem, quam ipse tulit, iuxta *distichon Catonis approbatum in cap. cum emas de consuetudine. Speculator titulus de Advocat. §. 4. numer. 5.* Ut taceamus quòd tota conclusio falso præsupposito nititur: quia Pontifex dominium cuiusmodi non habet, nec unquam habuit. Hucque Gryphanius.

2. Sed omnino reiiciendus est, & dictum ius in insulis Indiarum, quod ex largitione Pontificis habet Augustissimus Rex noster, firmant individualementer Malfertius apud Mandellum *consil. 769. volum. 1.* Ginefius Sepalueda in *Apolog. pro Indiarum consilio, Camillos Borrellus de Præst. Regul. Carol. cap. 46. num. 224.* Martha de *iurisdic. Centur. 1. cap. 24. n. 31.* Paramus de *Orig. Inquisit. lib. 3. quest. 1. numer. 247.* & alij, quos citat & sequitur Solorzanus de *Indiarum iur. lib. 2. cap. 23. num. 68. & sequent.* Ad illud & non pigebit: in quo etiam invenies solutionem argumentorum, quæ superius pro contraria sententia adducit Gryphanius.

3. Dicendum est igitur cum Anastasio Germonio *lib. 3. de sacror. immunit. capit. 3. num. 29.* Francisco Vargas de *auctoritate Pontific. consil. 10. num. 5. & 6.* & aliis; Summum Pontificem, non modò Civitates, Provincias, & Regna, quæ antea Christianam Religionem profitebantur, & deinde fuerunt ab infidelibus usurpatæ, posse, cui libuerit indubitanter concedere, uti recuperet, suæque faciat: sed ea etiam adicere posse, quæ Christianorum nunquam fuerunt, ad Christianæ fidei & Evangelij propagationem, & Idololatriæ extirpationem. Et quòd his rationibus motus Alexander VI. amplas istas Indiarum Occidentalium Regiones Catholicis Regibus, Ferdinando & Isabella, eorumque successoribus aduaxit, quæ ex illa acquisitione omnem omnino iurisdictionem, ac omne Imperium earundem Provinciarum sibi iure vendicant; non ipso iure, nec iure belli: sed Romani Pontificis auctoritate, quare iuste dicuntur possidere, *argumento leg. iustè possessi ff. de acquiren. possess. Vide etiam Solorzanum ubi sup. egregie disputantem de potestate Pontificis, & ad omnia contra respondentem.*

RESOL. XVIII.

An licitum sit indicere bellum Hæreticis propter suam hæresim, nisi ab Ecclesia declarentur Hæretici? Ex p. 6. tr. 4. Ref. 19.

§. 1. **A**D hoc dubium ita respondet Becanus in 2. 2. cap. 25. quest. 5. Duo spectant potestatem in hæresi. Primum, quòd sit peccatum. Secundò, quòd turbet pacem Ecclesie & Reipublicæ. Hoc potestatem

riori sensus est sufficiens causa belli. Et quidem triplici modo.

1. Primò: si subditi alicuius Regis aut Principis deficiant à fide Catholica, & alios tecum trahant in eandem hæresim; & sic disensionem faciant in Regno vel Prouincia, potest Rex aut Princeps Catholicus bello eos coëcere; si alius coëcendi modus non suppetit. Sic fecit Moyses, quando pars populi commisit idololatriam in adoratione vituli. Nam bello eos aggressus est, & interfecit triginta tria millia hominum.

2. Secundò: si Rex, vel subditi vnus Regni deficiant à fide Catholica, & conentur subditos vicini regni in eandem defectionem pertrahere: potest vicinior Rex bello se defendere, & iniuriam sibi illatam vindicare.

3. Sed magis absolutè loquitur Reginaldus tom. 2. lib. 21. cap. 8. num. 95. vbi docet iustam causam inferendi bellum esse hæresim: nam olim Deus Deuteronomij 13. filiis Israël præcepit. vt Ciuitatem, quæ in tale crimen incurrit, bello deleret; & ita vnuerfi ipsi filij Israël voluerunt bellum inferre filiis Ruben, & Gad, quòd existimassent ipsos recessisse à fide ex cap. 22. Iosue. Hanc etiam causam probant Patres relati 23. quæst. 4. cap. displicet, & multis sequentibus. Ratio verò est, quia Hæresis grauissima damna toti Republicæ adfert. In qua tamen re obseruandum est ordo iuris; nec enim potest hæreticis bellum inferri, nisi ab Ecclesia declarentur hæretici, ex cap. cum secundum leges, de hæreticis in 6. Post declarationem autem potest quicuis Princeps Catholicus suis subditis pro iurisdictione, quam in eos habet, inferre bellum, & bona ipsorum occupare.

RESOL. XIX.

An Hæretici iusto bello capti fiant serui capientium? Et resolutio huius dubij pendet ex illo, an hodie inter Christianos ius captiuitatis cesset?

Et alia curiosa enucleata inuenies. Et an militibus sit concessum ab hostibus emptione, vel donatione accipere bona mobilia aliena?

Et aliud pulchrum dubium in §. Sed in ordine, huius Resolutionis, explanatum inuenies.

Et deducitur, quod non potest Hispanus Ecclesiasticos Gallos capere; nec Gallus Ecclesiasticos Hispanos, ac eorum bona abripere.

Et quid est sentiendum in dicto casu de bonis Mercatorum Ianna à Gallis sublati, &c. Ex p. 11. tr. 3. & Misc. 3. Ref. 1.

§. 1. Resolutio huius dubij pendet ex alio, an hodie inter Christianos ius captiuitatis cesset. Et negatiuam sententiam docet Iuriconsultus Henricus Bocerus tractat. de bello, edit. 3. lib. 1. cap. 1 §. n. 5. vbi sic ait: Etiam liberi homines captiuitate in seruitutem capientium rediguntur, d. l. cum loco, §. 6. ff. de religiosis. l. adeo quidam, §. 7. in princ. ff. de acquir. rer. dom. §. penult. Iust. de iure personarum, & §. item ea, que ex hostibus. Inst. de rer. diuis. Idque iuri Diuino non solum contrarium non est, sed etiam omninò consentaneum, quippe quo vltus seruorum, & seruitutis permissus est, siue vetus, siue nouum Testamentum spectes, Exod. cap. 21. Leuit. 25. Deuteron. cap. 15. Ephes. cap. 6. Timoth. 1. cap. 6. Tit. c. 2. Coloss. cap. 3. & 4. Galat. cap. 5. Eoque iure in seruitutem rediguntur, qui deuictis hostibus capiuntur. Deuteron. cap. 21. Vnde mirari non satis possum, Doctores, qui tradunt, hodie inter christianos propter charitatem Christianam non esse tolerandam

seruitutem, & proinde, captos ex hostibus de consuetudine, capientium seruos non fieri, Bartol. in d. l. hostes, §. 4. in fin. ff. de capt. & post lim. reuer. Angelus in d. §. item ea num. 2. & 3. Inst. de rer. diuis. Sed obligari eos dumtaxat ad certam quodammodo speciem homagij, seu fidelitatis, secundum diuersos Gentis cuiusque mores, aut soluere ipsos capienti vtriusque quod tantionem, seu firmaniam vocant. Ita ille.

2. Sed mihi placet opinio affirmatiua, quam communiter tenent Doctores, vt amicissimus, & Sapientissimus Caramuel in Theol. mor. l. 2. num. 548. Tannerus tom. 3. disp. 2. quæst. 6. dub. 5. num. 68. Layman lib. 2. tract. 3. cap. 12. num. 57. Villalobos in Sum. tomo 2. tract. 5. difficul. 13. num. 2. Trullench. in Decalog. tom. 2. lib. 5. cap. 2. dub. 5. num. 11. Malderus in 2. 2. D. Thomæ, quæst. 40. art. 1. dub. 6. assen. 7. Lessius lib. 2. cap. 5. dub. 4. num. 12. Albericus Gentilis de iure belli lib. 2. cap. 15. Euerhardus vol. 2. conf. 15. num. 15. Ioannes Harprechtus in instir. Iust. tom. 2. l. 2. tit. de rerum diuis. & acquis. §. item ea que ex hostibus 27. num. 10. & Angelus num. 2. & 3. Mynsingerus nu. 4. Schneiddey in num. 2. Gilkenius num. 6. quibus etiam adde eruditum Iuriconsultum Hispanum Baltazarem Ayalam de iure, & officiis bellicis lib. 1. cap. 5. num. 19. Alciatum in l. hostes, ff. de verb. signif. Boërium decisi. 178. Demauderium in praxi crimin. cap. 82. num. 7. & 8. Covarruias in cap. peccatum part. 4. de reg. iur. in 6. part. relecti. §. 11. num. 6. Quibus omnibus adde Beloldum in Synop. Polit. Doctrin. lib. 2. part. 2. cap. 12. num. 32. Georgium Bechtium tract. de Sen. & sal. condic. cap. 4. num. 88. Fabrum, Cypcium, Galeotam resp. Fiscal. 13. num. 147. nouissimè eruditissimum Nicolaum Veruleum in Politica lib. 4. tit. 10. cap. 12. Itaque hodie inter Christianos propter charitatem Christianam, & quos magis fratres inuicem, quam seruos esse decet, ius captiuitatis, postliminij cessat: ac proinde etiam iustissimo bello capti de consuetudine generali, capientium serui non fiunt.

3. Verùm difficultas est, an hoc priuilegium extendatur ad Hæreticos? & negatiuè respondet Iacobus Granado in D. Thomam 2. 2. contr. 3. tract. 13. disp. 4. sect. 8. num. 72. vbi sic asserit: Dico secundo, licitum est in Bello iusto subicere seruituti innocentes, qui pertinent ad Rempubicam, aduersus quam geritur iustum bellum quia id pertinet ad supplicium, quodd iuste bellans sumere potest de hostibus; non enim solum punire potest in se ipsis, sed etiam in partibus, & bonis suis, quamuis in his culpa non fuerit: excipe tamen si bellum sit Christianorum cum Christianis, tunc enim non fiunt captiui (quod intellige de Christianis Catholicis, non de Hæreticis) licet detineri soleant, donec detur in præmium aliqua pecunia capientibus eos. Ita ille.

4. Sed, pace viri docti ego affirmatiuè sententiæ adhareo, quam tuetur Syllu. in 2. 2. D. Thomæ, q. 40. art. 1. quaritur, 3. concl. 4. Suar. de Charitat. disp. 13. sect. 7. num. 13. Trullench. in Decal. tom. 2. l. 5. c. 2. dub. 5. num. 10. Hurtadus vol. 2. disp. 169. sect. 11. §. 114. & Ioannes Vvigers in D. Thomam 2. 2. q. 40. art. 1. dub. 5. num. 67. vbi ita ait: Obseruandum est tamen inter Christianos, quasi iure Gentium esse receptum, vt capti bello non efficiantur mancipia, quamuis possint iuste detineri, vt puniantur, si nocentes sint, vel pretio, seu litro redimantur. Priuilegio autem hoc ex consuetudine fruuntur etiam Hæretici, quia saltem aliquo modo Christum, & libertatem per eum nobis datam profitentur: non sic verò fruuntur illi Apostatæ, qui recedunt omninò à professione Christiani nominis, sed ex consuetudine tales bello capti, aut superati, etiam in seruitutinem rediguntur. Ita

Sup. hoc lege doctrinã Ref. & §. not. præteritæ.